

Expertcursus Rekenen
Vierde en vijfde bijeenkomst
Woensdag 2 november 2016
vincent jonker en monica wijers

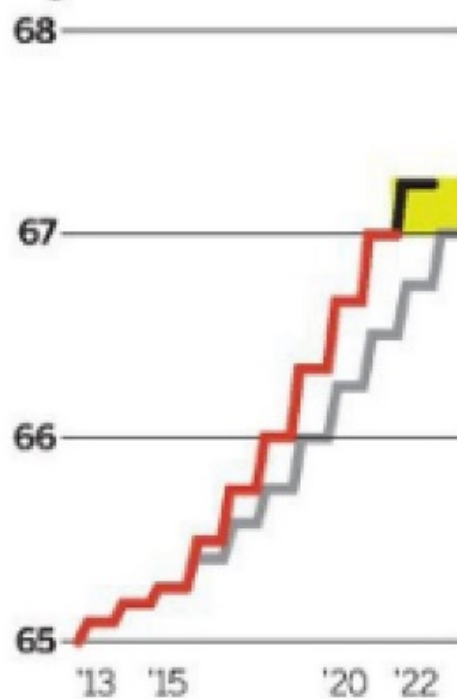
AOW-LEEFTIJD

■ Extra verhoging tgv bijgestelde levensverwachting

■ Huidige wet: versnelde verhoging AOW-leeftijd

■ Verhoging volgens Lenteakkoord na val Rutte I

Leeftijd waarop AOW ingaat

311016 © de Volkskrant

Geboren na 1954? Dan 3 maanden later AOW

Gijs Herderschee
Den Haag

De AOW-leeftijd gaat verder omhoog. In 2021 is de pensioenleeftijd nog 67 jaar, in 2022 wordt dat 67 jaar en 3 maanden. Deze verhoging raakt iedereen die geboren is na 1954.

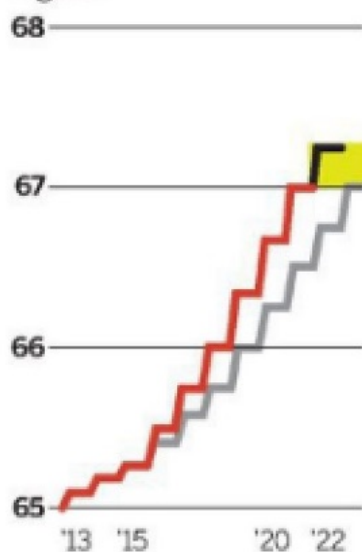
De verhoging is het gevolg van een nieuwe, hogere raming van de levensverwachting van Nederlanders, gemaakt door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Sinds 2012 schrijft de wet voor dat de AOW-leeftijd in dat geval automatisch met drie maanden stijgt. De vuistregel in de wet is dat ouderen tot hun overlijden gemiddeld achttien jaar AOW krijgen.

De uit de stijgende levensverwachting voortvloeiende verhoging van de AOW-leeftijd moet volgens de wet vijf jaar van tevoren worden aangekondigd. Een verhoging van de pensioenleeftijd in 2022 moet dus voor 1 januari 2017 bekend worden gemaakt. Een Nederlander die op 31 december 1954 is geboren, krijgt vanaf 31 december 2021 AOW. Iemand die een

AOW-LEEFTIJD

- Extra verhoging tgv bijgestelde levensverwachting
- Huidige wet: versnelde verhoging AOW-leeftijd
- Verhoging volgens Lenteakkoord na val Rutte I

Leeftijd waarop AOW ingaat

311016 © de Volkskrant

50Plus en de PVV willen terug naar 65 jaar als AOW-leeftijd. Dat is volgens het Centraal Planbureau een dure grap. Die verlaging zou jaarlijks 12 miljard euro kosten, drie keer zo veel als de afschaffing van het eigen risico in de zorgverzekering. Het vastzetten van de AOW op 66 jaar kost 9 miljard, bevriezen van de AOW-leeftijd op 67 jaar in 2021 kost 6 miljard euro.

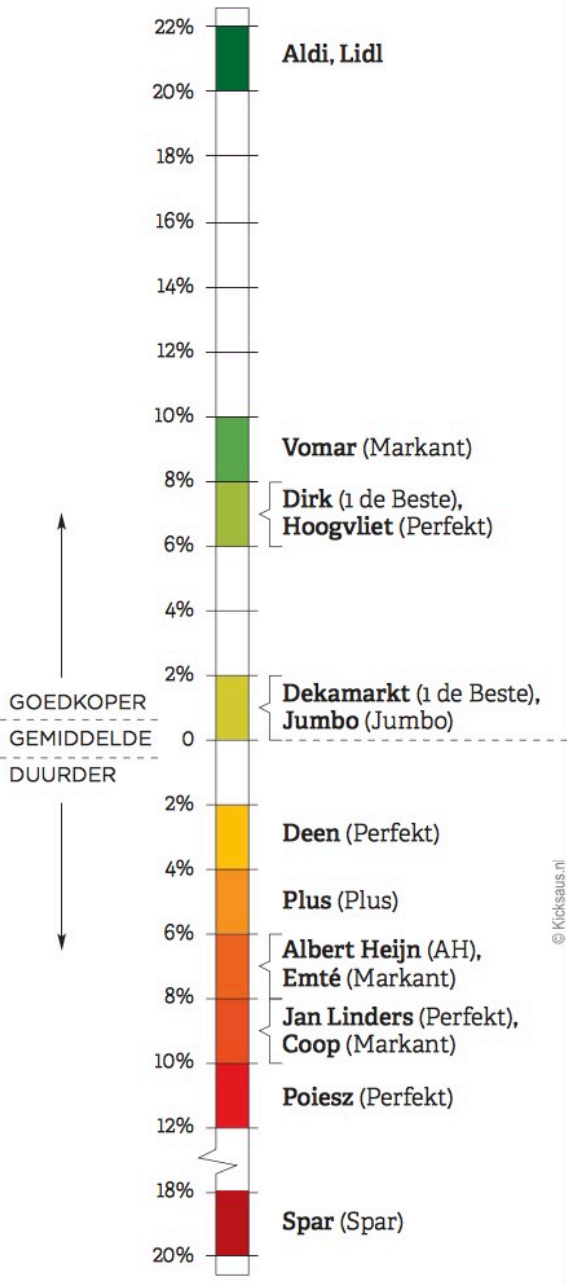
Na de val van het kabinet-Rutte I, in 2012, maakten vijf partijen in het zogenoemde Lenteakkoord een noodbegroting voor 2013. Daarbij besloten de VVD, het CDA, D66, de ChristenUnie en GroenLinks tot verhoging van de AOW-leeftijd en de koppeling van de pensioendatum aan de levensverwachting. Dat werd meteen in wetgeving vastgelegd.

Stapjes

Het kabinet-Rutte II van VVD en PvdA dat in 2012 aantrad versnelde de verhoging van de AOW-leeftijd. Die wordt nu in stapjes verhoogd naar 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021. Dit besluit werd destijds gesteund door de VVD, de PvdA, het CDA, D66, GroenLinks en de SGP.

Prijspeiling supermarkten Huismerken

Prijzen van juli 2016

Lidl pronkt met prijspeiling

formules

HUIZEN – Lidl heeft maandag in de dagbladen een paginagrote advertentie geplaatst over de uitkomst van een prijspeiling van de Consumentenbond.

In het prijsonderzoek zijn de prijzen van de huisk merken van de supermarktketens met elkaar vergeleken. Hieruit blijkt dat Lidl gemiddeld genomen de goedkoopste is. En dat laat Lidl weten in een advertentie, die wordt ondersteund met de kop ‘Lidl is de goedkoopste van Nederland’.

Grafiek

In de advertentie staat een grafiek met de namen van alle supermarktketens onder elkaar, gerangschikt op prijs. Lidl staat, rood omcirkeld, als goedkoopste bovenaan. ‘Gemiddeld tot 24% goedkoper dan huisk merken van andere supermarkten’, luidt de tekst naast de grafiek. Concurrent Aldi zit echter op hetzelfde niveau als Lidl, zo blijkt uit het onderzoek.

Goedkoop en duur

Andere supermarktketens die goedkoper zijn dan het gemiddelde zijn achtereenvolgens Nettorama, Boni, Dirk van den Broek, Hoogvliet, Dekamarkt, Vomar en Jumbo.

Supermarkten die duurder zijn dan het gemiddelde zijn achtereenvolgens Deen, Emté, Jan Linders, Plus, Albert Heijn, Coop en Poiesz. De formules met gemiddeld de duurste huisk merkproducten zijn MCD en Spar. De prijspeiling van de Consumentenbond is van juli 2015.

Keuzemenu

- Huiswerk
  - rondje stand van zaken
  - Voorbeelden van Seppe en Milou
- Meten
  - Drie praktische opdrachten
- Differentiatie
  - Vragen en een boodschap
- Samenhang rekenen & andere vakken/opleiding
  - Waarom en hoe?

Een rondje: hoe gaat het met ....

- Milou van den Boogaard
- Seppe Erdkamp
- Willie Lettink
- Sonja Rijksen
- Nus Sielcken
- Doreen Buchholtz
- Mark van den Berg

- 1 – 19/4
  - 2 – 20/5
  - 3 – 10/6
  - 4 – 24/6
- Leerlijnen
  - Methode
  - Syllabi
  - Toetsing
  - Zwakke rekenaars
  - Lesopzet
  - Differentiatie
  - Terugblik
- Getallen
  - Breuken
  - Verhoudingen
  - Procenten
  - Meten

deel 1

HUISWERK – SEPPE EN MILOU

Activiteit – afgerond

- Maak een plan voor je rekenonderwijs in seizoen 2016-2017
  - Hoe doe je het nu?
  - wat wil je houden en wat wil je veranderen?
  - Waarover twijfel je/wil je uitzoeken?
  - Welke vragen heb je?
  - Per keer een specifiek domein/thema invullen

plannen

- Milou
  - Vmbo
  - Nieuwe aanpak leerjaar 1: rekenprojecten
  - Helder goed onderbouwd plan
- Seppe
  - Mbo
  - Studieplanners en lessen (ppts)
  - Mooi uitgevoerde heldere materialen

deel 3

THEMA EN REKENINHOUD

METEN

Basisleerlijn meten

Groep 5-8

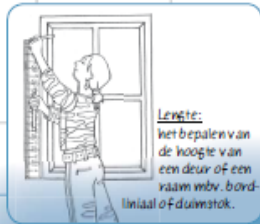
slo

Toenemend
maatbesef en
inzicht in ons
maatstelsel

Lengte:
het bepalen van de lengte of
breedte van het dikaal mbv.
duimstok of rolmaat.

**Praktisch meten
met behulp van
instrumenten**

Lengte:
het bepalen van de
hoogte van
een deur of een
raam mbv. bord-
linaal of duimstok.

Meten via
vergelijken
en ordenen

Besef van
'grootheid' als een
grondkenmerk van
objecten

Meten via
afpassen met een
maateenheid

Gewicht:
het bepalen van het ge-
wicht van objecten mbv.
keukenweegschaal

Inhoud:
het bepalen van de
inhoud van
bekers en
verpakkingen
mbv maat-
beker.

Oppervlakte:
het bepalen van de oppervlakte
van platte objecten zoals een
onderzettertje mbv.
voortekwadrant.

**Reconstructie
van ons
maatstelsel**

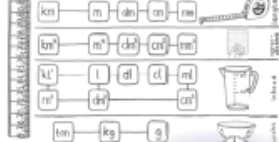
Gewicht:
de voornaamste maten op een rij

ton — kg — g

Koppeling aan
referentie
maken.

Lengte, oppervlakte, inhoud, gewicht:
integratie van de afzonderlijke stelsels
in één overzicht

Lengte en inhoud:
alle kleine maten op een rij

m — dm — cm — mm
l — dl — cl — ml

Koppeling aan referentie maken.

Gewicht:
eenvoudige herleidings-
opgaven in een context.

Soraya koopt
6 pakken koffie
van 250 g.
Hoeveel kg. is dat?

Inhoud:
berekenen en berekenen van de
inhoud van rechthoekige vormen.

Het aquarium is
40 cm breed, 100 cm
lang en 60 cm hoog.
Hoeveel liter water
gaat erin?

Inhoud:
eenvoudige herleidingsopgaven in
een context.

Hoeveel flesjes
van 50 ml kun je
leeggieten in 1 liter?

**Redeneren en
rekenen met
maten**

Lengte:
eenvoudige herleidingsopgaven in
een context.

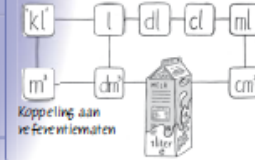
Hoeveel meter
is het nog lopen
naar het strand?

Oppervlakte:
berekenen en berekenen van de
oppervlakte van rechthoekige landjes e.d.

Hoeveel m² is de
oppervlakte van
dit landje?

Inhoud:
verkenning van de 'kubieke maten'

Koppeling aan
referentiematen

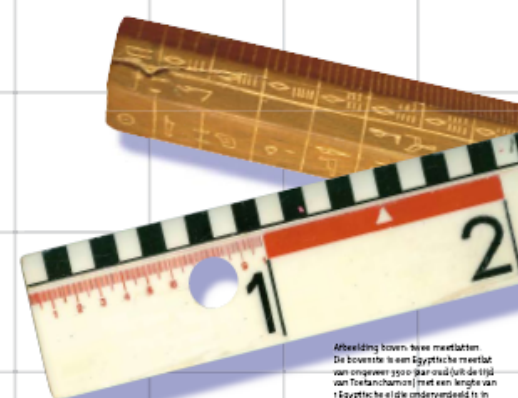
Oppervlakte:
alle kleine maten op een rij;
uitbreiding naar km²

km² — m² — dm² — cm² — mm²

Koppeling aan referentie
maken.

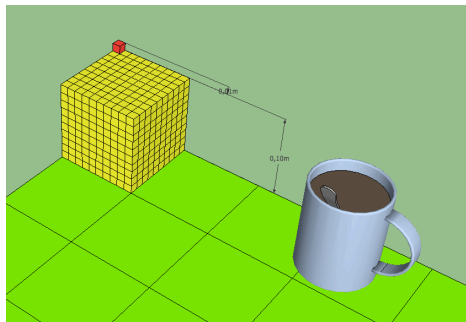
Toenemende
vaardigheid in
praktisch meten en
redeneren in
meetsituaties

Afbeelding boven: twee maatbaten.
De bovenste is een Egyptische meetbal
van ongeveer 3500 jaar oud (uit de tijd
van Tutanchamun) met een lengte van
1 Egyptische el die overeenkwam met
33 vingers.
Aan de bovenzijde is te zien hoe de
vinger nog weer te gebruiken is
toetsen, in cm, dm, m, mm, mm.
De onderste meetbal is de bordlinaal
die op vrijwel alle Nederlandse
basisscholen in gebruik is. Opvallend is
dat de structuur van beide meetballen
in veel opzichten sterk overeen komt.

Metriek stelsel

- Eind van de leerlijn & formeel niveau
- Daaronder nodig:
  - Veelvoorkomende relaties tussen maten
    - $1 \text{ km} = 1000 \text{ meter}$, $\text{liter} = 100 \text{ cl}$
  - Referenties bij veelvoorkomende maten
  - Beelden
  - Concrete meetinstrumenten

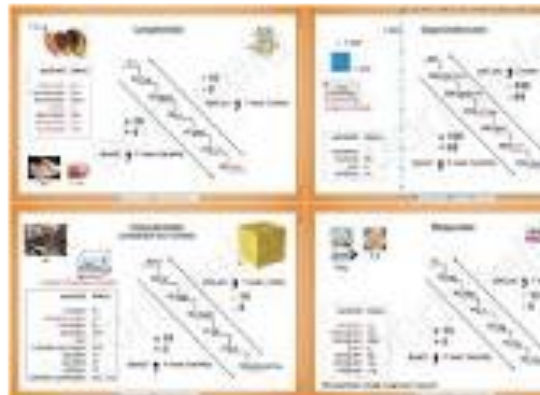

Dit dus liever niet.....

gewicht	kg	hg	dag	g
langte	km	hm	dam	m
oppervlakte	km ²	hm ²	dam ²	m ²
volumen	km ³	hm ³	dam ³	m ³
volumen	kl	hl	dal	l

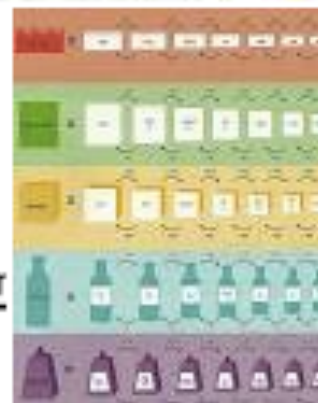
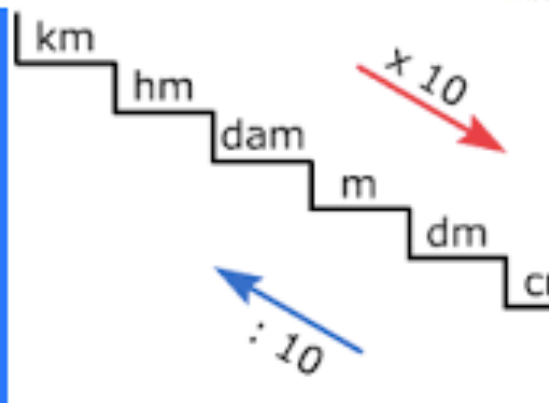

Massa	kg	hg	dag	g	dg
Langte	km	hm	dam	m	dm
Oppervlakte	km ²	hm ²	dam ²	m ²	dm ²
Volumen	km ³	hm ³	dam ³	m ³	dm ³
Volumen	kl	hl	dal	liter	dl

hectare (between hm² and dam²)
are (between dam² and m²)
centiare (between m² and dm²)

Massa	kg	hg	dag	g	dg	cg	mg
Langte	km	hm	dam	m	dm	cm	mm
Oppervlakte	km ²	hm ²	dam ²	m ²	dm ²	cm ²	mm ²
Volumen	km ³	hm ³	dam ³	m ³	dm ³	cm ³	mm ³
Volumen	kl	hl	dal	l	dl	dl	ml

Meten in COE&rekentoets

Tabel 2: Eenheden die een kandidaat moet kennen en kunnen gebruiken

<i>grootheid</i>	<i>standaardmaat</i>	<i>afgeleide maten</i>
lengte	meter	km, hm, m, dm, cm, mm
oppervlakte	vierkante meter	km ² , m ² , dm ² , cm ² , mm ² ha, hectare
inhoud	kubieke meter	kuub, m ³ , dm ³ , cm ³ , cc
	liter	L, cL, mL hL, hectoliter
gewicht ³	gram	kg, g, mg
temperatuur	° Celsius	
snelheid	km per uur m per sec	
geheugenomvang	Byte	KiloByte, MegaByte, GigaByte

Ideeën – II als onderzoeker

- Twee kokers van een A4tje, dezelfde of verschillende inhoud?
- Hoe hoog staat 1 liter water op 1 m²?
- Hoe groot is 13 m² ?

Practicum opdrachten

In groepen

'natuurlijke differentiatie'

Ander lesplan!

Ontwerp een parkeerterrein voor deze flat.

Maak daarvan een schets of een tekening op schaal

Hoeveel losgeld?

Wat zou jij kiezen?

- Op een braderie heeft iemand een prijsvraag gewonnen. Tijdens de prijsuitreiking mag hij kiezen welke prijs hij wil: een kilo munten van 20 eurocent of twee kilo munten van 5 eurocent.
- Welke prijs zou jij kiezen?
- Welk bedrag heb je dan gewonnen?

Samengevat: ideeën voor een meetles

- Practicum meten
  - In de praktijk van de opleiding/sector
  - huis-tuin-en-keuken meten
- Grote opdrachten
  - Parkeerterrein flat
  - Losgeld
- Over meten
  - Je eigen referentiematen
  - Een matenboekje

DIFFERENTIATIE EN 2 LESMODELLEN

BEETJE THEORIE

Waarom?

“Differentiatie is een georganiseerde maar flexibele manier om pro-actief het onderwijs (lesgeven en leren) aan te passen, om in te spelen op waar leerlingen zijn, en ze te helpen maximaal te groeien”

(Tomlinson, 1999)

Georganiseerde differentiatie

- Via het 'rooster'/de organisatie - extern
  - Parallel uur met homogene groepen
  - Niet elke deelnemer evenveel 'les' etc.
  - Regelmatig anders groeperen
- Binnen de klas/groep - intern
  - Niveau en tempodifferentiatie – voortgezet onderwijs
  - Homogene niveaugroepjes in klas (of heterogeen)
  - Klassengesprek daarna gedifferentieerd zelfstandig evt verlengde instructie (basisonderwijs)

Reviewstudie

rijksuniversiteit
groningen

Contact

My University

founded in 1614 - top 100 university

Zoek...

Onderwijs

Onderzoek

Maatschappij/bedrijven

Alumni

Actueel

Over ons

GION

Differentiatie heeft zin als het onderdeel is van een bredere onderwijsaanpak

23 maart 2015

Om de talenten van elk kind tot zijn recht te laten komen en te garanderen dat alle kinderen een bepaald minimumniveau halen, is differentiatie essentieel. Leerlingen indelen in homogene niveaugroepen is daarvoor vaak de basis. Maar groeperen alleen heeft weinig zin, zo blijkt uit een reviewstudie van Roel Bosker en collega's. Groeperen heeft het meeste effect als het is ingebed in een bredere context waarin ook aandacht is voor bijvoorbeeld aangepaste instructie, voortgangscntrole en opbrengstgericht werken.

'Differentiatie is geen trucje dat je op zichzelf kunt gebruiken om tegemoet te komen aan de verschillen tussen leerlingen', zegt hoogleraar onderwijskunde Roel Bosker. Pas als de manier van groeperen, het onderwijsaanbod, de instructie, het toetsgebruik en de feedback op elkaar zijn afgestemd in een bredere onderwijsaanpak komt differentiatie leerlingen ten goede. Zeker als leerkrachten ondersteund worden in het gebruik daarvan. Dat blijkt uit een literatuurstudie van het onderzoeksinstituut GION van de Rijksuniversiteit Groningen. Zulke aanpakken kunnen behalve voor omgaan met verschillen aandacht hebben voor metacognitieve vaardigheden, samenwerkend leren en tutoring. Ook werken ze wel met niveaugroepen over de leerjaren heen.

Prof. Dr. Roel Bosker (gion, rug)

“Pas als de manier van groeperen, het onderwijsaanbod, de instructie, het toetsgebruik en de feedback op elkaar zijn afgestemd in een bredere onderwijsaanpak komt differentiatie leerlingen ten goede.”

Differentiatie

Is het antwoord van de docent op behoeften van de individuele leerlingen

Geleid door een denkkader met de algemene principes van differentiatie, nl:

Respectvolle
taken

Curriculum van
hoge kwaliteit

Niveauperhogend
lesgeven

Flexibele
groepsvorming

Diagnosticeren
en aanpassen

Community-
vorming

Docenten kunnen differentiëren naar:

Inhoud

Proces

Product

Emotionele
basisbehoeften

Leeromgeving

Aansluitend op kenmerken van leerlingen

Algemene beginsituatie

Interesse

Leerprofiel

De docent gebruikt strategieën als:

Compacten/verrijken, gelaagde opdrachten, expertmethode, top-down didactiek, etc.

Eigen ervaringen

KNELPUNTEN, SUCCESSEN EN VRAGEN

Model voor instructieles

LESMODEL 1 EN DIFFERENTIATIE

Opbouw van een instructieles

Startactiviteit (5 minuten)

Interactieve instructie (15 minuten)

Introductie van de opgaven (5 minuten)

Zelfstandig werken
(grote groep)
(30 minuten)

Verlengde instructie
(kleine groep)
(10 minuten)

Zelfstandig werken
(20 minuten)

Gezamenlijke afsluiting (5 minuten)

Startfase

- Starter
  - Lage drempel – voor iedereen
  - Passend bij les of herhaling of .....

  - Zicht op beginsituatie en niveau
  - Motiveren
  - ‘In de rekenstand komen’
  - .....

Instructiefase

- Klassikale instructie
  - Kern**probleem** centraal
  - Interactief
  - ....
- Verlengde instructie
  - aan de hand van een opgave
  - in gesprek
  - concreter handelingsniveau

verwerkingsfase

- aparte trajecten in rekenmethode
  - zwakke rekenaars -> focus op minimumdoelen & uitdunnen
  - middengroep -> normale route
  - sterke rekenaars -> verdieping, verbreding, versnelling (niet alleen erbij! ook vervangen)
- werken in tweetallen of groepjes
- open opdrachten (met keuzes) voor iedereen gelijk

Maar .....

Je hoeft niet altijd te beginnen met
uitleg/instructie

Hoe dan wel..... ?

Omgekeerde didactiek/hele taak eerst met hulp op maat

- In meteen aan het werk (goed gekozen taak)
  - Het lukt vast, kijk hoever je komt, probeer, begin..
- Na 5-10 minuten even centraal
  - Hoe ver ben je? Wat moet je nog weten? Hoe zoek je dat uit?
- Verder werken
- Terugblik bespreking
  - Puntjes op de i
  - Wat heb je geleerd?

afsluiting

- Nog een allerlaatste bijeenkomst?
- Certificaten per post
- Dropbox blijft nog open
- Website ook

Tot ziens!

Monica en Vincent

v.jonker@uu.nl

m.wijers@uu.nl